

SÉNAT DE BELGIQUE

BELGISCHE SENAAT

SESSION DE 1949-1950.

ZITTING 1949-1950.

RÉUNION DU 17 JANVIER 1950.

COMMISSIEVERGADERING VAN 17 JANUARI 1950.

**Rapport de la Commission de la Justice chargée
d'examiner la proposition de loi modifiant
l'article 9 du Code Pénal.**

**Verslag van de Commissie van Justitie belast met
het onderzoek van het wetsvoorstel tot wijzi-
ging van artikel 9 van het Wetboek van Straf-
recht.**

Présents : MM. ROLIN, président; ALLARD, ANCOT, Mme CISELET, MM. CLYNMANS, DE CLERCQ, DERBAIX, HANQUET, KLUYSKENS, LAGAE, LOHEST, MOREAU DE MELEN, MOUREAUX, PHOLIEN, RONSE, STRUYE, Mme VANDERVELDE, MM. VAN REMOORTEL, VERMEYLEN et COULONVAUX, rapporteur.

MESDAMES, MESSIEURS,

La Chambre des Représentants a voté le jeudi 7 avril 1949 une proposition de loi de MM. Philippart, du Bus de Warnaffe, Mundeleer, Oblin, Harmel et Tielemans, ainsi conçue :

« Le mot « publiquement » au premier alinéa de l'article 9 du Code Pénal est supprimé ».

Déjà le Gouvernement avait déposé le 4 décembre 1945 un projet de loi prévoyant notamment que les condamnations à la peine capitale, prononcées pour crimes commis en temps de guerre auraient lieu sans assistance du public ou avec une publicité restreinte. (Doc. Chambre, S. 1945-1946, n° 50.) Le Sénat ne suivit pas la Chambre et rejeta le projet.

La publicité des exécutions a révélé de graves inconvénients et peu de justification.

L'opinion exprimée pour la soutenir par le législateur de 1867 que, dégagée de son caractère de publicité, l'exécution perdrait toute apparence extérieure de légitimité apparaît sans signification juridique puisque la légitimité de l'exécution a sa source dans l'arrêt qui l'ordonne.

Voir :

Documents de la Chambre des Représentants :

554 (Session de 1947-1948) : Proposition de loi;
133 (Session de 1948-1949) : Rapport.

Annales de la Chambre des Représentants :

6 et 7 avril 1949.

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

De Kamer der Volksvertegenwoordigers heeft op Donderdag 7 April 1949, een wetsvoorstel goedgekeurd van de hh. Philippart, du Bus de Warnaffe, Mundeleer, Oblin, Harmel en Tielemans, dat luidde als volgt :

« De woorden « in het openbaar », in de eerste alinea van artikel 9 van het Wetboek van Strafrecht, worden weggelaten ».

De Regering had reeds vroeger, op 4 December 1945, een wetsontwerp ingediend, waarbij bepaald werd dat de doodstraffen uitgesproken wegens gedurende de oorlog gepleegde misdaden, buiten de aanwezigheid van het publiek of met een beperkte openbaarheid zouden uitgevoerd worden. (Gedr. St., Kamer, Z. 1945-1946, n° 50.) De Senaat volgde de Kamer niet en verwierp het ontwerp.

Het is gebleken dat de openbaarheid der terechtstelling bezwaren biedt en moeilijk te rechtvaardigen is.

Dat, zoals in 1867 door de wetgever aangevoerd werd, de terechtstelling, ontdaan van haar karakter van openbaarheid, elke uiterlijke schijn van wettelijkheid zou verliezen, schijnt juridisch geen betekenis te hebben, vermits de wettelijkheid van de terechtstelling voortvloeit uit het arrest, waarbij zij bevolen wordt.

Zie :

Gedr. Stukken van de Kamer der Volksvertegenwoordigers :

554 (Zitting 1947-1948) : Wetsvoorstel;
133 (Zitting 1948-1949) : Verslag.

Handelingen van de Kamer der Volksvertegenwoordigers :

6 en 7 April 1949.

La légitimité d'une peine n'a pas besoin d'une apparence extérieure qui n'ajoute rien à l'arrêt qui la prononce; c'est en réalité poser à nouveau le problème de la peine de mort elle-même.

La publicité pouvait avoir deux raisons juridiques et sociales :

1° l'espoir que la crainte d'un châtement atroce agirait préventivement sur l'esprit des criminels et réduirait sensiblement la criminalité;

2° la garantie pour le condamné d'un contrôle public des circonstances de l'exécution elle-même.

L'expérience a démontré que la première est illusoire.

Le remarquable rapport de M. De Gryse à la Chambre condense les conclusions de certains observateurs professionnels (Lombroso, professeur Diepenhoist, pasteur anglais Roberts, écrivain Dickens et d'autres) pour démontrer que l'exécution n'intimide pas l'instinct criminel, mais risque plutôt souvent de l'exciter et de le favoriser.

La persivité et le sadisme criminels trouvent chez les tarés un aliment dans la vue de cette opération sanglante offerte en spectacle dans une sorte de solennité rituelle dont l'aspect barbare se rapproche trop des instincts primitifs et demeure à une incroyable distance de l'état de civilisation.

Quant à l'instinct vertueux et humanitaire, il n'y a pas besoin qu'on lui inspire par un tableau répugnant en soit la peur du châtement.

L'orgueil et la forfanterie de certains assassins trouvent dans ce qu'ils ressentent en eux-mêmes comme la gloire la plus décorative des peines un mobile nouveau aux passions diverses qui font d'eux les criminels.

L'exécution publique est une mise à mort légale au spectacle de laquelle le peuple va découvrir les plus malsaines des émotions et plonge rarement les malfaiteurs dans une méditation salutaire sur la punition des crimes.

Elle soulève le dégoût comme doit soulever le dégoût de voir tuer un autre homme sans penser à la légalité du fait.

Le docteur Maxwell, qui appartient au Parquet de la Seine, s'exprime aussi comme suit : « Je ne puis admettre que nous infligions aux condamnés à mort des angoisses inutiles, que nous leur coupions la tête en public, en présence d'une foule barbare qui insultera des mourants et se fera une fête de leur supplice. Cela me paraît mauvais, c'est même une dangereuse imprudence, car il n'est pas démontré que la publicité des exécutions ne provoque pas l'imitation ». (Maxwell, *Le Crime et la Société*, p. 301.)

Je m'en réfère aux judicieuses considérations extraites de divers auteurs et reproduits par l'honorable rapporteur à la Chambre, M. De Gryse, pour conclure aux dangers que peut offrir la publicité de l'exécution.

De wettelijkheid van een straf heeft geen behoefte aan een uiterlijke schijn, die niets toevoegt aan het arrest, waarbij zij uitgesproken wordt; in werkelijkheid zou het vraagstuk der doodstraf zelf opnieuw gesteld worden.

De openbaarheid kon twee juridische en maatschappelijke redenen hebben :

1° de hoop, dat de vrees voor een gruwzame straf voorbehoedend zou inwerken op de geest van de misdadigers en de misdadigheid aanzienlijk doen vermindern;

2° de waarborg, voor de veroordeelde, van een openbare controle op de omstandigheden van de terechtstelling zelf.

De ondervinding heeft bewezen dat de eerste reden ijdel is.

Het uitstekend verslag van de h. De Gryse in de Kamer, geeft een samenvatting van de besluiten van enige beroepswaarnemers (Lombroso, de hoogleraar Diepenhorst, de Engelse predikant Roberts, de schrijver Dickens en anderen) om te bewijzen dat de terechtstelling het misdadig instinct niet afschrikt, doch het vaak eerder dreigt te prikkelen en te bevorderen.

Verdorvenheid en sadisme vinden bij de erfelijk belaste naturen een voedsel in het schouwspel van die bloedige verrichting, welke als schouwspel wordt aangeboden in een soort van rituele plechtigheid, waarvan het barbaars karakter maar al te dicht de primitieve instincten benadert en ongelooflijk ver van de huidige stand onzer beschaving verwijderd is.

Wat de edele en humanitaire neigingen betreft, het is niet nodig ze door een op zichzelf weerzinwekkend schouwspel vrees voor de straf in te boezemen.

De hoogmoed en de snoeverij van sommige moordenaars vinden in hetgeen zij in zichzelf als de luister van de meest decoratieve der straffen aanvoelen, een nieuwe beweegreden voor de verschillende driften die hen tot misdadigers maken.

De openbare terechtstelling is een wettelijke terdoodbrenging, in het schouwspel waarvan het volk de meest ongezonde ontroeringen gaat ontdekken; ze brengt de misdadigers zelden tot een heilzame overweging over de straf van de misdaden.

Zij wekt afkeer, zoals het afkeer moet wekken een ander mens te zien doden, zonder dat men aan de wettelijkheid van de daad denkt.

Dokter Maxwell, van het Parket van de Seine, zegt : « Ik kan niet aanvaarden dat wij de terdoodveroordeelden nutteloze angst doen ondergaan, dat wij ze onthoofden in het openbaar, in aanwezigheid van een barbaarse massa, die de stervenden zal bespotten en hun foltering als een feest beschouwen. Zulks schijnt mij verkeerd, het is zelfs een gevaarlijke onvoorzichtigheid, want het is niet bewezen dat de openbaarheid der terechtstellingen niet tot navolging voert ». (Maxwell, *Le Crime et la Société*, blz. 301.)

Ik verwijs naar de oordeelkundige overwegingen uit verschillende schrijvers, overgenomen door de geachte verslaggever van de Kamer, de h. De Gryse, om aan te tonen welke gevaren de openbaarheid van de terechtstelling kan bieden.

D'aucuns diront aussi que c'est la publicité qui a fait le plus pour la suppression de la peine de mort, par la répugnance qu'elle inspire à des êtres civilisés.

Mais il ne s'agit pas ici du problème de la responsabilité, ni de la suppression de la peine de mort, ni de la justice qu'il y aurait à réduire le plus possible la souffrance allant jusqu'à l'euthanasie, sens humain dont les athéniens donnaient l'exemple en faisant boire la cigüe aux condamnés, avant que fût connu le sort de leur recours de grâce.

Ce sont d'autres questions que ne vise pas la proposition de loi rapportée.

Mais un autre aspect du problème paraît avoir été négligé; c'est celui relatif aux droits de la défense.

Le verdict de mort ne donne qu'un seul droit à la société : la mort du condamné. Celui-ci conserve certains droits sur la manière dont il doit mourir dans la mesure où le législateur ne les règle pas.

Ces droits sont de deux ordres :

1° la garantie qu'il sera exécuté de la manière la moins inhumaine, si c'est possible; la publicité est la seule garantie absolue pour le condamné qu'aucun abus, par indifférence, par négligence ou même par méchanceté ne sera commis contre lui. Mourir, mais rien de plus ou d'autre, n'est dû à la société. La garantie de publicité comme pour l'instruction à l'audience, comme pour la lecture de l'arrêt, conserve une certaine utilité quand il s'agit de la peine de mort. Rien n'exclut qu'une révélation survienne à l'occasion de l'exécution. Sans doute ceux qui ont la responsabilité de l'exécution sont-ils au dessus de tout soupçon de manquer au moindre de leur devoir. La publicité pourtant les rend plus sévères envers eux-mêmes dans l'accomplissement de leur pénible mission, comme l'instruction d'audience est-elle plus rigoureusement prudente que l'instruction secrète et non contradictoire.

C'est donc à ce titre le droit du condamné de réclamer la publicité;

2° le condamné peut aussi désirer bien mourir, c'est-à-dire courageusement, en criant son repentir et son remords, en méritant mieux son pardon et le pardon est un adoucissement de la mort.

C'est le droit d'un homme méprisé ou exercé par la conscience populaire, de montrer qu'il est moins méprisable que son forfait l'a montré, que si certaines passions qu'il n'a pu vaincre ont fait de lui un criminel, il y a dans son cœur une vie intérieure qui n'apparaît pas et où il y a quelque conscience, bonté, loyauté que le destin a empêché d'exercer; tout homme qui va mourir a le droit de lancer une dernière phrase, un dernier mot qui inspire quelque pitié, de montrer qu'il a certain courage, qu'il a le mépris de la mort.

Sommigen zullen ook zeggen dat de openbaarheid het meest gedaan heeft voor de afschaffing van de doodstraf, door de weerzin die zij bij beschaafde wezens wekt.

Maar het gaat hier niet over het vraagstuk van de verantwoordelijkheid, noch over de afschaffing van de doodstraf, noch over de gerechtigheid die er in zou bestaan het lijden zoveel mogelijk te verminderen tot euthanasie toe, een menselijk gevoelen waarvan de Atheners het voorbeeld gaven wanneer zij hun veroordeelden, alvorens het gevolg van hun genadeverzoek bekend was, de giftbeker te drinken gaven.

Dat zijn andere vraagstukken, waarmee het hier gerapporteerde wetsvoorstel geen verband houdt.

Doch een andere zijde van het vraagstuk schijnt uit het oog verloren te zijn en wel, dat van de rechten der verdediging.

De terdoodveroordeling geeft slechts één recht aan de maatschappij : de dood van de veroordeelde. Deze laatste behoudt zekere rechten over de wijze waarop hij moet sterven, in zoverre de wetgever die niet geregeld heeft.

Die rechten zijn van tweeërlei aard :

1° de waarborg dat hij, indien zulks mogelijk is, op de minst onmenselijke wijze zal terechtgesteld worden; de openbaarheid is de enige volstreckte waarborg voor de veroordeelde dat geen enkel misbruik tegen hem zal bedreven worden door onverschilligheid, door nalatigheid of zelfs door boosaardigheid. Sterven, maar niets meer of niets anders, is verschuldigd aan de maatschappij. De waarborg van de openbaarheid, zoals voor het onderzoek op de terechtzitting, zoals voor de lezing van het arrest, behoudt een zeker nut wanneer het gaat over de doodstraf. Niets sluit uit dat er een onthulling zou voorkomen bij gelegenheid van de terechtstelling. Degenen die verantwoordelijk zijn voor de terechtstelling staan voorzeker hoven elk vermoeden dat zij in de geringste mate aan hun plicht zouden tekort schieten. De openbaarheid doet hen echter nog strenger zijn tegenover zichzelf in de uitoefening van hun pijnlijke opdracht, zoals het onderzoek op de terechtzitting nog in strengere zin voorzichtig is dan het geheime en niet-contradictoir onderzoek.

Het is dus op grond daarvan dat de veroordeelde het recht heeft de openbaarheid te eisen;

2° de veroordeelde kan ook verlangen goed te sterven, d. w. z. moedig, terwijl hij uiting geeft aan zijn berouw en zijn spijt, en daardoor meer vergiffenis verdient, en vergiffenis is een verzachting van de dood.

Het is het recht van een door het volksgeweten veracht of verfoeid mens te bewijzen dat hij minder verachtelijk is dan uit zijn misdaad blijkt, dat, zo bepaalde driften die hij niet heeft kunnen overwinnen, van hem een misdadiger gemaakt hebben, er toch in zijn hart een inwendig leven is dat niet tot uiting komt en waarin er enig geweten, goedheid, oprechtheid aanwezig is, die door het lot belet werden hun invloed te laten gelden; ieder mens die gaat sterven heeft het recht een laatste zin, een laatste woord dat enigszins tot medelijden stemt, uit te spreken, en te bewijzen dat hij enige moed heeft, dat hij de dood niet vreest.

C'est un droit imprescriptible de la conscience, car il ne doit à la société que de mourir. Il peut essayer de montrer qu'il est meilleur que son crime le fait croire dans l'espoir de laisser un moins sinistre souvenir.

Ce projet de rapport ayant été lu à la Commission le débat a abouti aux décisions suivantes :

1° la Commission repousse, à l'unanimité, le système de la Chambre consistant à supprimer la publicité;

2° elle repousse par 9 voix contre 3 et 3 abstentions le système transactionnel, qui consiste à permettre au condamné de demander son exécution sans publicité, mais en présence de son conseil, d'un prêtre, etc.;

3° la Commission repousse par 11 voix contre 1 et 2 abstentions, le système consistant à permettre au condamné de formuler sa demande de non publicité devant la chambre du conseil, en présence de son avocat;

4° la Commission repousse la proposition de loi par 13 voix et 3 abstentions.

Conclusion :

En d'autres termes, des diverses suggestions tendant à remédier aux graves inconvénients de la publicité font apparaître que chaque suggestion réduit les garanties et le droit du condamné.

Tel est le sentiment de la Commission qui conclut au rejet pur et simple de la proposition.

Le Rapporteur,
E. COULONVAUX.

Le Président,
H. ROLIN.

Zulks is een onvervreemdbaar recht van het geweten, want aan de maatschappij is hij enkel verschuldigd te sterven. Hij mag beproeven te bewijzen dat hij beter is dan zijn misdaad laat veronderstellen, in de hoop aldus een minder rampzalige herinnering na te laten.

Dit ontwerp van verslag werd aan de Commissie voorgelezen en de bespreking leidde tot de volgende beslissingen :

1° de Commissie verwerpt eenparig het stelsel van de Kamer waarbij de openbaarheid wordt afgeschaft;

2° zij verwerpt met 9 tegen 3 stemmen, bij 3 onthoudingen, het vergelijk volgens hetwelk de veroordeelde mag vragen dat zijn terechtstelling zonder openbaarheid zou geschieden, doch in tegenwoordigheid van zijn adviseur, van een priester, enz.;

3° de Commissie verwerpt met 11 stemmen tegen 1 stem, bij 2 onthoudingen, het stelsel waarbij de veroordeelde zijn verzoek tot niet-openbaarheid voor de raadskamer doen mag, ten overstaan van zijn advocaat;

4° de Commissie verwerpt het wetsvoorstel met 13 stemmen, bij 3 onthoudingen.

Besluit :

Met andere woorden, de verschillende voorstellen ter verhelping van de ernstige bezwaren van de openbaarheid doen aan het licht treden dat elk voorstel de waarborgen en het recht van de veroordeelde vermindert.

Zulks is het gevoel van de Commissie, die het voorstel zonder meer afwijst.

De Verslaggever,
E. COULONVAUX.

De Voorzitter,
H. ROLIN.